

Phacophallus pallidipennis (Motschulsky) - en ny kortvinge för Sverige

[*Phacophallus pallidipennis* (Motsch.)(Staphylininae) - a new beetle species for Sweden.]

OLOF HEDGREN

Släktet *Phacophallus* har i Sverige hittills utgjorts av en art, nämligen *Ph. parumpunctatus* (Gyll.). Detta släkte sorterar inom kortvingarna i underfamiljen Staphylininae (s.k. storkortvingar) och vidare bland de grupper där täckvingarna delvis överlappar längs sömmen.

Den 29 juli 2013 sållade jag en kompost vid Faxan utanför Uppsala och påträffade då några exemplar som visade sig stämma med beskrivningen av *Phacophallus pallidipennis* (Motsch.) i det reviderade bandet av Die Käfer Mitteleuropas (Assing & Schülke 2012). Arten är mig veterligen ej tidigare rapporterad för Sverige eller övriga Norden. Den härstammar från Asien och är tidigare påträffad i bl.a. Tyskland, Frankrike, Italien och Storbritannien. I Tyskland noterades den först under 2000-talet (Esser 2011).

Dess livsmiljö beskrivs kort och gott som "kompost" (Assing & Schülke 2012). Vid Faxan utgjordes fyndplatsen av en stor komposthög ute på en åker. Högen bestod av stallgödsel och stora mängder gammal säd som var stadd i mycket varm förruttelse. Bland denna säd påträffades *Ph. pallidipennis*. I samma sållprov fanns även några andra skalbaggar med rätt få sentida fynd i landet såsom *Typhaea stercorea*, *Alphitophagus bifasciatus* och *Myrmechixenus vaporariorum*.

Insektsfaunan i komposter är generellt mycket artrik på skalbaggar och dessutom tämligen väl studerad i landet under längre tid. I Uppsala undersökte t.ex. Thure Palm komposter under ett par år vid Ulleråker (Palm 1979). Det är väl belagt att kompostfaunan ibland berikas med nya arter och att de dessutom kan sprida sig snabbt. Det återstår att se om den nya kortvingen etablerar sig i landet vilket i så fall skulle bli en av de nordligaste utposterna för denna globalt spridda art.

Fyndlokalen ligger intill sandtaget vid Faxan (känt bland lokala entomologer för sina bibagar) strax norr om Uppsala, nära flygflottiljen

Figur 1. Framkropp av *Phacophallus pallidipennis*. Foto Olof Hedgren 2013.

vid Ärna. Landskapet runtomkring är en stor slätt med åkrar på lermark, på några ställen avbruten av moränåsar, skogsdungar och åar.

Arten är 6,5 till 8 mm lång och påfallande färgrik. Täckvingarna är tydligt tvåfärgade med svart kring skutell och söm medan de yttre bakhörnen är brett gulvita. Halsskölden är mörkröd, och huvud och bakkropp är svarta. Halsskölden har två rader med vardera 5-7 punkter. Släktingen *Ph. parumpunctatus* är däremot genomgående svart/svartbrun, och bara täckvingarnas bakre del är ljusare brun eller brungul.

I Tyskland har båda arter påträffats i samma kompost. Svenska fynd av vår gamla art *Ph. parumpunctatus* är gjorda vid sållning i stall eller av allehanda komposter med säd, ko/hästgödsel, halm eller löv. Den har förekommit i landet åtminstone sedan början av 1900-talet, är spridd i många landskap men har ändå bedömts som "mindre allmän och sällan i större antal" (Palm 1963).

Tack

Torbjörn Ramqvist bidrog med synpunkter på fyndet. Bengt Andersson och Mats Jonsell bidrog med kommentarer på manus.

Summary

The staphylinid beetle *Phacophallus pallidipennis* (Motschulsky) has been recorded for the first time in Sweden. Several specimens were sieved from a warm seed compost near Uppsala in southeast Sweden in July 2013. It is an introduced species from the Oriental region and previously recorded in several other European countries.

Litteratur

- Essing, J. 2011. *Phacophallus pallidipennis* (Motschulsky, 1858), eine aus Deutschland bislang unbekannte Käferart (Col., Staphylinidae, Xantholininae). – <http://www.koleopterologie.de/arbeitsgemeinschaft/beitraege/esser/phacophallus-pallidipennis.html> (10 feb. 2014).
- Assing, V. & Schülke, M. 2012. Die Käfer Mitteleuropas, Band 4. – Spektrum Akademischer Verlag.
- Palm, T. 1963. Svensk insektsfauna. Underfam. Paederinae, Staphylininae, häfte 3. – Entomologiska föreningen i Stockholm.
- Palm, T. 1979. Om skalbaggsfaunan i komposthögar vid Uppsala. – Ent. Tidskr. 100: 33-36.

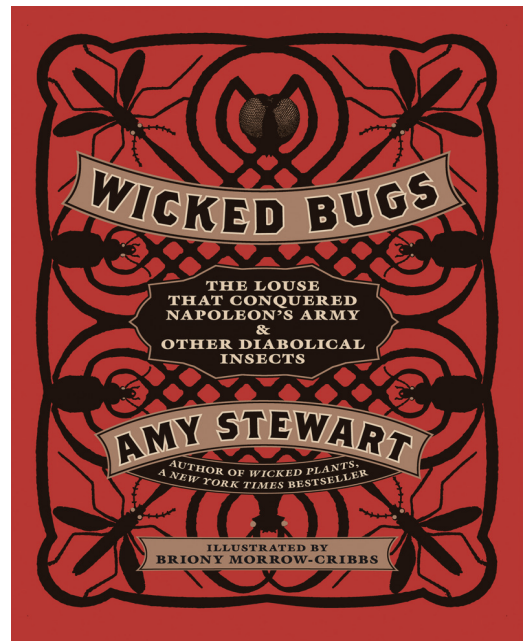
Olof Hedgren, Lindsbergsgatan 9c, 752 40 Uppsala

Allt du vill veta om otrevliga småkryp

Stewart, A. 2011 *Wicked bugs: the louse that conquered Napoleon's army & other diabolical insects*. Algonquin Books. ISBN 9781604692945. Pris ca 125 kr.

Varför skriver man en bok om äckliga småkryp? Jo, för att det är ett så spännande fenomen. Amy Stewart, en prisbelönt amerikansk populärvetenskaplig författare, som tidigare skrivit om dagmaskar och snittblommebranschen, publicerade för några år sedan boken "Wicked bugs". Den blev liggande oläst oförtjänt länge på mitt skrivbord, förmodligen för jag befaraade att boken skulle ha ett snävt USA-perspektiv. Eller kanske skulle hemfalla åt att vara en lite väl lång lista med arter med lite väl lite information om varje, vilket var fallet med bokens föregångare (*Wicked plants: the weed that killed Lincoln's mother & other botanical atrocities*). Den boken handlade mest om giftiga växter, och lite grann om problem kring införda arter. Och även om det var en intressant genomgång av växtvärldens värsta medlemmar (och därmed spännande och roliga dito), så håller *Wicked bugs* en högre klass. Här finns en mer lagom balans i hur ingående läskigheterna beskrivs. Vill man ha en uppdatering kring medicinsk entomologi och dess historia, bitande och giftiga småkryp, lite

forensisk entomologi, och lite invasionsarter, så kan boken rekommenderas. Allmänbildande, rolig, och full av historier att använda vid middagsbjudningar eller föredrag. Och författaren, som alltså inte är entomolog, måste ha tillbringat mycket tid på att hitta alla förfärliga exempel.